

YLÖS HELVETISTÄ

KIRJ. KONRAD LEHTIMÄKI
(Jatk. edell. num.)

Marcus tunsi, miten muutamat kuumat kyneleet putoilivat hänen niskansa... Isän silmissä ei kertaakaan ollut nähty kyneleitä, ja se vaikutti vastustamattomasti Marcukseen. Hänen sydämeensä tulvatti hellyys ja sääli ja hän sopersi nyyhkyttään:

— Isä... isäparka...

Aamulla alkoi muun metelin yli yhtäkkiä kuulua koneykkien kamala, yhtäjaksoinen jyriä. Isän kasvoissa välähti jotakin mielettöntä, sitten niissä kuvastui taas se entinen tyhjä kauhu. Hän kääntyi toisaalle, mutta Marcus näki, miten hänen hartiansa nytkähtelivät silloin tällöin — niinkuin hänen ruumistaan olisi pistely jollakin terävällä...

Mutta kun hän heiken kuluttua kääntyi, oli hän kokonaan muuttunut. Hän näytti tehneen jonkun tärkein päätöksen ja sanoi miltei reippaasti:

— Minä lähdän hiukan katsomaan, mitä siellä tapahtuu...

— Isä, alkää menkö! — pyysi Marcus. — Eihän siellä mitään voi...

— Minä menen. Tahdon nähdä.

Marcus näki, että isä oli päättänyt mennä. Hän ajatteli kärkeästi vähän aikaa ja sitten sanoi tyneesti:

— No mennään sitten! Mutta välitetään kuitenkin vaarallisimpia paikkoja.

— Sinä? — sanoi isä kuin pettyneenä. — Marcus, kyllä sinun tuota... täytyy jäädä kotiin, kun äitkin on sairas...

— Isä, te ette missään tapauksessa mene yksinänne! Ettehan te jakaa edes kävellä!

Isän kasvoilla kuvastui taas tuo epäpäätöksellinen pettymys ja neuvottomuus. Mutta nähdessään, että myös Marcus oli päättänyt tulla mukaan, suostui hän vihdoin.

Marcus oli jo ovelta, kun isä asteli äidin vuoteen viereen. Hänen katseessaan kuvastui syvä mielenliikutus, sanomaton suru ja kaipaus. — Hyvästijätö... lennähti Marcuksen mieleen...

— Jaähyväiset... mutisi Marcus äänettömän huulin, ja hänen kurkkunsa alkoi oudosti kuristaa: hän muisti sen nimisen taulun... Hämmästyvällä taistelukentällä ojentaa kuoleva sotilas viimeisen kerran vanhalle toverilleen voimattoman, lyijyraskaan käntensä, katsahtaen häneen viimeisen kerran... Ja nyt isän katse muistutti tuon kuolevan sotavanhuksen katsetta. Hän näki äidin poskelta vierivän suurta kyneleitä, noilla kalvakoilla huulilla näkyi kummallinen ymmärtävä hymy... Marcuksen silmät sumenivat, hänen aivoihinsa lennähti jokin hämmästyttävä tunne, että hekin ovat yhdessä vierustoverina taistelleet pitkän, armottoman taistelun... täytynyt nähdä sekin, kun heidän rakkaimmat pienokaisensa ovat kaatuneet yksi toisensa jälkeen...

Isä nojautui raskaasti Marcuksen käsivarteen, hänen hengityksensä kähisi ja vinkui aivankuin tuo lauha rintaa sisältä särkyneet, repeytyneet riekaleiksi. Mutta hän ei tahtonut edes levähtää: yhtämittaa vain keskikaupunkia kohden, josta tuo huumaa-va räiske ja pauhu kuului kiihtyen

ja vaimeten ja välillä kuului hurja, moniääninen huuto...

Noin neljäntoista minuuttia kuluttua saapuivat he paikalle, jossa ruokatavarakauppa oli ryöstetty tyhjäksi. Ikkunat ja ovet olivat säpäleinä, ja katukäytävällä seisoivat muutamia pelosta kalpeita, rääsyisiä naisia.

Taistelu oli vasta äskettäin siirtynyt tästä: leivänmurujen, kaluttujen luitten ja tyhjennettyjen säilykerasiain seassa näkyi hyytymätöntä verta. Isä potkasi terveellä jalallaan erästä tyhjää läkkirasiaa, ja hänen äänessään kuvastui katkeran mielihyvän väre, kun hän hijaa sanoi:

— Tähän eivät pyövelin panssari-autot ole vielä ehtineet... Ovat ihmisraukat saaneet edes vähän syödä...

Mutta pian alkoi näkyä kamalampia merkkejä. Jo kauas näkyi eräs mustunut kivirakennuksen seinä pilkullisena kuin pantterin nahka; siihen oli kohdistunut kuulariisun teräsaade...

Ruokakauppa siinäkin oli tyhjennetty, mutta ne leivät oli maksettu kalliilla hinnalla: verellä — katu oli miltei yltäänään punainen... Marcus kalpeni ja alkoi tahtomattaan vavista.

Kun he olivat vielä pienen matkaa kävelleet näkivät he edellään suuren umpinaisen auton, joka yhtämittaa seisautui: se korjasi kaatuneita. Kuusi miestä paiskeli niitä autoon kuumeentapaisella kiireellä — aivankuin suurtilojen perunamaalla sateen uhatessa paiskitaan vaunuihin täysmäisiä perunasäkkejä...

Vihdoin näkyi erään kadun toisessa päässä harmaa, tuhatlukuinen joukko... Kuului villi huuto — joukko näytti etenevän...

Isä oli kävelystä muuttunut yhä heikommaksi ja kalpeammaksi. Ja kun hän Marcuksen taukoamattomista pyynnöistä vihdoin suostui lähtemään kotiin, kuvastui hänen nääntyneillä kasvoillaan taas tuo seilittämätön pettymys.

He lähenivät jo asuntoonsa; ja siellä olivat kadut miltei tyhjät ihmisistä.

Silloin ilmestyi kadun toiseen päähän kaksi panssariautoa, lähten hurjaa vauhtia...

Isän kasvoille ilmestyi äkkiä kiihkeä mielenliikutus: hän tarttui lujasti Marcuksen käteen, ja hänen hätäisen äänensä värähti omituisesti:

— Marcus, poikani... juokse pian katsomaan takapihalla... pääseekö sieltä toiseen pihaan! Odota tässä...

Hän tuli mukana porttikäytävään ja Marcus oli niin hermostunut näkemistään, ettei ehtinyt ajatella eikä arvostella isän käskyjä...

Juostessaan kuuli hän lähenevän autojen jyriä, ja saapuessaan pihan perälle, oli hän kuulevinaan kähäheän huodon...

Hänessä heräsi hirveä aavistus: Isä...

Kuin henkensä edestä juoksi hän takaisin. Pihan keskikohdalla hän kuuli laukauksen, heti sen jälkeen toisen, kolmannen... ja hänen porttikäytävään saapuessaan vilahti ohitse harmaa panssariauto... laukauksia... ooh...!

...Isä seisoj horjuen kadulla ja heristäen tervettä nyrkkiään huusi jotakin — ja samassa kaatui.

Kuulat vinkuivat Marcuksen ympärillä, kun hän syöksyi isän luokse ja kumartui vavisten hänen ylitseen... Luoti oli pyyhkäissyt hatun päältä, viiltänyt mennessään pitkän haavan, valkoinen tukka tahrutui vereen... Luinen rinta kohoili kor-

kealle — ja sitten hänen suustaan purskahti vaahtoava verivirta...

— Isä... isä... — vaikeroi Marcus kauheassa tuskassa. — Älkää kuolko — isä, isä...

Kuolevan kasvoilla välähti kerran omituinen kirkkaus... silmät loistivat niinkuin joskus, joskus ennen sootaa... Mutta se häipyi tuakaan... Hänen veriset huulensa liikkuvat, niinkuin hän olisi tahtonut sanoa jotain tärkeätä, hän näytti ponnistavan epätoivoisesti: ei voinut! Kuului vain entistä kumeampi korahdus, ja veri alkoi tulla yhä hurjemmin...

Kylmällä kauhulla katseli Marcus, miten isän silmät himmenivät himmemmistään, ja kuiskasi epätoivon kiihkolla:

— Isä, isä, isä!

Mutta hänen silmissään ei enää näkynyt pienintäkään jälleentuntamisen merkkiä — niissä ei näkynyt enää mitään ilmettä...

Isän rinta kohoili yhä harvemmin ja verenvuotokin alkoi tauota; punainen vaahto vain pursui hänen yhteenpuristetun hampaitensa välistä ja jossain syvällä rinnassa korisi niin pitkään. Marcus aukasi isän punaiseksi tahrantuneen takin, liivin, paidan — niin siinä se oli, keskellä rintaa... Ja yhä pulppusi... Pitkän aikaa katsoi Marcus tolkkottomasti tuota pientä reikää isän luurangoksi laihuneessa rinnassa... harmaankalpeita kasvoja — eikä hän kyennyt ajattelemaan mitään.

Niin se olikin... — luuli Marcus kuiskaavansa: hän muisti isän katseen äidin vuoteen viereessä...

Se olikin heidän viimeinen hyvästijättönsä... viimeinen katse... Ja nyt hän ymmärsi, mikä isän äänessä äsken värähti, kun hän lausui tuon yhden sanan. Se oli hyvästijättönsä hänelle... Marcus oli miltei kuulevinaan noilta kalpeilta huulilta tuon hellyydestä värähtävän sanan: poikani...

Isäparka...

Silloin Marcus huomasi, että hänen ympärilleen oli kokoontunut pieni väkijoukko. Hän hätkähti, hypähtäen ylös kuin peto, jota häiritään tapetun pentunsa ruumiin ääressä. Mutta hän rauhoittui: kaikkialla näkyi vain myötätuntaisia katseita, sääliviä ääniä. Ja joidenkin miesten silmät kiiluivat uhkaavasti, alkoi kuulua hillittyjä sadatuksia, joista hän erotti vain yhden sanan: murhaajat!

Ympäriilleen katsahtamatta, ajattelelatta nosti hän isänsä ruumiin sylinsä ja lähti kotiinpäin. Joukko teki kunnioittavasti hänelle tietä, ja joku naisääni kuiskasi hillitysti:

— Poikaraukka...

Marcus oli voimakas nuorukainen, tottunut ankariin ponnistuksiin ja työhön, mutta hänen täytyi jännittää kaikki voimansa; hiki alkoi heti vuotaa hänen kasvoiltaan, ja ikäänkuin hyvin kaukaa kuuli hän taas joitakin sääliviä ja vihan huudahduksia...

Hänen silmissään alkoi lennellä mustia palloja, korvissa humisi, ja hän oli vähällä kaatua — mutta hän puri hampaansa yhteen! Tuossahan koti jo onkin...

Raskaasti huohtaen lysähti Marcus eteisessä istumaan. Hän ei voinut ajatella mitään... Vielä äsken kuiskasi isä: poikani. Ja nyt hänen ruumiinsa alkoi jäykistyä.

Miten hirveän lauha olikaan tuo rinta... vain terävät luut. Mutta kasvoilla kuvastui vihdoinkin rauha — nyt vasta.

Marcus säpsähti kuin pahantekijä; sisällä oli narissut vuode. Ja sitten

kuului äidin värisevä, tukehtunut ääni:

— Kuka siellä on?

KUUMEESSA.

Tukehtuneesti parahtaan hypähti Marcus pimeässä seisalleen, käsittämättä oikein missä oli, näkikö unta, vai oliko hereillä... Hän luuli huohottavansa tuosta kantamastaan taakasta — mutta kun hänen piti vapisevalla kädellään pyyhkiästä hikeä otsaltaan, olikin se kuiva ja polttava kuuma...

Nyt vasta hän alkoi taas tajuta. Vaistomaisesti koetti hän valtasuonen sa syntintä; se hakkasi hurjan nopeasti...

Hänellä oli siis kuumetta.

Hän ei tiennyt miten kauan oli istunut siinä pimeässä, pöytään nojaten. Ensin hän luuli nukkuneensa ja uneksineensa; mutta pitkän, vaivaloisen ajattelun jälkeen hän vihdoin käsitti, että oli vain muistellut, ja nouseva kuume oli tuonut nuo surulliset tapaukset mieleen ehkä elävimpinä kuin koskaan ennen — hän oli suorastaan elänyt siellä menneisyydessä. Tämän hän käsitti sangen hämmästyttävästi, kaikki oli omituisen hämmästyttävää — kuin juopuneella. Mutta tuo sama hämmästyys taastoi kuiskasi, että hänen pitäisi mennä makuulle.

Marcus ngusi ja alkoi astella sinnepäin, missä luuli vuoteen olevan — mutta silloin pimeään koppiin äkkiä syöksähti sähisävänä tulvina tulikipunoita. Hän ymmärsi, että ne ovat eräitä myrkyllisiä, tropiikin tulihyönteisiä; ne alkoivat ahdistaa yhä uhkaavammin, hän koetti väistää niiden hyökkäyksiä ja kaatui lattialle. Lopulta hän seinää myöten onnistui pääsemään vuoteelle.

Tulihyönteiset hävisivät ja hän tunsi hämmästyttävästi, että ne olivat johtuneet vain kuumesta. Mutta sitten tulivat muistot uudelleen yhä tuskallisempina, sekavina... Isän kohtalo, äidin kuolema, kapinat, hänen keksintönsä, Aurelia — ja sitten hyökkäsivät tulihyönteiset uudestaan! Silloin hän huomasi olevansa yksin sen suunnattoman hornanpyörteen keskellä paradiikentällä... Autojen mielettömästi pyörivä rengas pienenevä pienemistään — lentokoneet laskeutuivat yhä alemmaksi, propellit ovat murskaamaisillaan hänet...

Marcuksen valtaa kauhea tuska. Hän kumartuu, mutta murskaavien haubitsivaunujen piiri pienenee, pelottavan nopeasti; lentokoneitten lauma laskeutuu hänen päälleen pimeänä, tukahuttavana... Hän koettaa huutaa, mutta kaikki humisee, ulvoo, ryskyy ja pauhaa hirmuisena tulispäänä hänen ympärillään — hän ei kuule omaa ääntään...

Marcus katsoo arasti ylöspäin ja näkee, miten hänen oma kondensaatio syöksyy raivokkaasti ulvahtaen hänen kimppuunsa... iskee häntä päähän propellinsivellä...

Marcus ei tuntenut kipua, tuo huumava pauhu vain taukosi — ja sitten hän ei muistanut enää mitään...

Kolme päivää oli Marcus kuumessa — ja neljäntenä hänet viettiin taas santarmitalokseen.

Kylmä hiki pusertui hänen otsaansa, kun hän nousi noita kolkkoja rappusia myöten toiseen kerrokseen; hän oli varma, että niillä nyt on todistukset hänen vaihteestaan. Ruumiillisesti hän oli heikko, että jalat vapisivat.

Kun Marcus seisautui keskilattialle, kääntyi eräs olento häntä kohden — Marcus säpsähti kuin pahantekijä; ja hän tunsi Aurelian.

Joukkohaudan näköinen tutkinto-